

צ'בזטי מזהר"ן

קמא

דף קיב:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה רז

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

תורה אור
תהלים קיט (קעק) תעיתי
קשה אבד בקש עבדך כי
מצותיך לא שקחתי:

תורה רז
תהלים קמה (יא) קבד
מלכותך יאמרו וגבורתך
יזכרו:
קהלת I (כ) כי אדם אין
צדיק בארץ אשר יעשה טוב
ולא יחטא:
משלי לא (כו) פיה פתחה
בקמקה ותורת חסד על
לשונה:

תורה רח
תהלים לו (לב) צופה רשע
לצדיק ומבקש להמיתו: (לג)
וזה לא יעבנו בידו ולא
יךשענו בהשפוט:
שמות כה (יא) וצפית אתו
וקב שהור מבית ומחון
תצפנו וצפית עליו ור וקב
ק"ב:

תעיתי כשה אובד, אהיינו שתעיתי מהדרך הישר כשה אובד הנוטה מהדרך כנ"ל [2], ע"כ אני שואל מלפניך, **בקש עבדך, כי מצותיך לא שכחתי**, היינו שתמהר לבקשני, כל זמן שאני זוכר עדיין את הקול הקריאה של התורה והמצוות. וזהו **בקש עבדך כי מצותיך לא שכחתי**, שתמהר לבקשני תיכף, כי מצותיך לא שכחתי עדיין, ועדיין אני מכיר את קול הקריאה של המצות שהם התורה. ע"כ בקשתי שתרחם עלי לבקשני מהרה מיד, כל זמן שעדיין לא שכחתי את מצותיך, והיינו שעדיין אני מכיר את קול הקריאה של התורה והמצוות. כי כשה"ו האדם נזקק בחמאים קשה מאוד לבקשו, כי כבר שכח את קול התורה והמצוות, ואינו מכיר בקול הקריאה. ע"כ צריך האדם לבקש מהש"י, שימהר הש"י לבקשו להחזירו אליו, כל זמן שלא שכח עדיין לגמרי את קול התורה והמצוות כנ"ל. וזהו מה שבקש דוד המלך ע"ה **בקש עבדך כי מצותיך לא שכחתי כנ"ל** :

רוז [1] כל הדיבורים הם בחי' גבורות כמ"ש (תהלים קמה) **וגבורתך יזכרו**, וכמ"ש בכתבים [1] שהה' גבורות שבדעת בוקעין ויוצאין מהפה ונעשה מהם ה' מוצאות הפה, נמצא שכל הדיבורים הם בחי' גבורות, וצריך להמתיקם, וההמתקה הוא ע"י לימוד התורה ודיבורים טובים שמדברים, ע"י ממתיקים הדיבורים שהם בחי' הגבורות :

ודע שלפעמים יוצאין גבורות קשות ר"ל, והם באים בזה העולם לגדולי הדור מחמת שיש להם דעת גדול, ע"כ כשיוצאין ח"י גבורות קשות, באים בדעת הגדולים, ושם בוקעין "ויוצאין מהפה, ונעשה מהם דיבורים כנ"ל. ואזי הדיבורים הם בחי' גבורות קשות, וצריך לראות להמתיקם, וכשאינן ממתיקים הגבורות הקשות ח"ו, מחמת שאין להם כח להמתיקם, או שהם אז במדרגה² קטנה שא"א להמתיקם מחמת שפגמו אז באיזה פגם וחטא, כי אפי' צדיקים וגדולים לפעמים הם פוגמים ושוגים באיזה דבר [2]. **כי אין צדיק בארץ וכו'** (קהלת ז), ומחמת שהם אז בכחינה זו, אינם ממתיקים הגבורות הקשות שהם הדיבורים. ואזי כשאננם ממתיקים הדיבורים שהם גבורות קשות, אזי מתהליך לדבר כאלו הדיבורים דיבורים רעים על הכלל או על הפרט, או שמדברין על צדיק הדור, ואזי כל הדיבורים שלהם שהם גבורות קשות באים ונפלים על צדיק הדור ח"ו, והצדיק הדור צריך לראות להמתיק אלו הגבורות קשות שהם הדיבורים הנ"ל, וע"י שהוא דן אותם לכף זכות בזה שמדברים עליו, נמצא שהוא מטה כלפי חסד [1], ובזה ממתיקם, או ע"י שמקבל היסורים שהם מדברים עליו, מקבלם באהבה, ע"י הוא ממתיק ג"כ דיבורים שלהם שהם הגבורות הקשות כנ"ל, אבל אם אין כח ח"ו בצדיק הדור להמתיקם, אזי יוכל ליפול ממדרגתו מאוד ח"ו ע"י אלו הגבורות הנ"ל שבאים עליו, או שישתלק ח"ו ע"י, ויואזי ע"י הסתלקות, נשמתו ממתקת אלו הגבורות הקשות הנ"ל, ומוזה היה הסתלקות

הבעש"ט, כי אמר שנתסלק¹ ממעשה הש"צ ימ"ש [1], כי אצל הש"צ ימ"ש היו כמה גדולי הדור ולומדים מופלגים שהטעה אותם כמפורסם, והם יצאו מן הכלל ודברו רעות על כלל תורה שבע"פ, וזה היה מחמת שבא להם גבורות קשות ולא המתיקן אותם מחמת בחי' הנ"ל, וע"כ דיברו דיבורים רעים על הכלל, ואלו הדיבורים נפלו על גדול הדור, והבעש"ט ז"ל, הוא היה אז הגדול הדור, ומוזה נסתלק, וכמו שאומרים בשם הבעש"ט ז"ל שאמר שנעשו לו שני נקבים בלבו ע"י המעשה של הש"צ ימ"ש, ומוזה נסתלק וכנ"ל. כי כשמדברים על תורה שבע"פ, או כשמדברים על הצדיק הדור בעצמו, הוא דבר אחד ממש, כי עיקר תורה שבע"פ הוא תלוי בצדיק הדור, כמ"ש (וזהו ויצא קנג ע"ב) שכינתא בין תרין צדיקיא יתבא, שהוא התורה שבע"פ כמובא במ"א [1] (עיינן בהתורה תהלה לדוד כס"י יב [2]). וכן הת"ח הוא בעצמו התורה, כמשרז"ל (מכות כב ע"ב)² כמה³ מפשאי וכו' דקיימי מקמי אורייתא וכו', אבל כשהצדיק ממתיק דיבורים שלהם, אזי הוא חוזר ועושה מהדיבורים תורה כמובא במ"א [2] (שם כס"י יב) ואזי עושה תורת חסד, היינו ללמד לאחרים, כשארז"ל (מוכה מט ע"ב) על פסוק [2] **ותורת חסד על לשונה** זה הלומד ע"מ ללמודה, כי בוודאי כשעושים תורה מדיבורים אלו אפשר לו ללמד אחרים עמה, ונמצא שהוא תורת חסד, וכזה ממתיק :

רח [2] לשון רבינו ז"ל (תהלים לו) **צופה רשע לצדיק ומבקש וכו'**. פי' מה שרשעים עושים יסורים לצדיקים ורודפים את הצדיקים, זה סיבה מאת הש"י כדי שיתכונן הצדיק ויפשפש במעשיו. נמצא שהרשע הוא כמו צופה, כשומר העיר שנקרא צופה, כן הרשע הוא שומר את הצדיק מליפול בגשמויות : פירוש אחר, מעט המחלוקת שיש על צדיקים היא טובה להם, כי המחלוק' היא כמו מכסה להם שלא יתגלו ויתפרסמו ביותר מכדי הצורך, וזה פירוש **צופה רשע לצדיק**, צופה לשון מכסה, [2] כמ"ש (שמות כה) [2] **וצפית אותו זהב**. אבל אלו הרשעים מרבים במחלוקת, מרבים במכסה, עד שאין כח בצדיקים לסבול מחלוקתם¹ ושנאתם של הרשעים. וזהו [2] **ומבקש להמיתו**, כמו שמכסין את אדם מראשו ועד רגליו עד שא"א לו להנשים, כן אלו הרשעים הן מכסין ומרבים בצפויים במחלוקת ומבקשין להמיתו. אבל [2] **וה' לא יעזבנו בידו [2]** :

רט [2] (ברכות כו ע"ב) **תפילות** כנגד תמידין תקנום. כי ידוע שיש לכל אדם תפילות רעות, כמו שאמרו רז"ל² (ברכות סג. לפי נוסחת העין יעקב) גנבא על מהתרתא רחמנא קריא [2]. נמצא אח"כ כשעומד להתפלל תפילה³ הראוי להתפלל, אזי בא התפילה⁴ רעה ומבלבלת אותו. וזה בחי' תפילות כנגד שהיא מתנגדת לו. והתיקון לזה, הכנסת אורח ת"ח כי אמרו חז"ל אורח מברך

¹ בדפ"ר - אמת שתעיתי אבל בקש עבדך כי מצותיך לא שכחתי. ועי"ש
² טור ב שמכאן כתוב שם בקיצור ובתקפא מוהר"ת הרחיב לבאר יתור.
³ עיין סנהדרין קט: ריב"ב לונד מפסוק זה שאבידה היא דבר המתבקש. והפליח ציין ללק"ה אומנן סוף הלכה ד'
⁴ מתרצו - מצותין
⁵ מתרצו - מצותין
⁶ מתרצו - והמצות
⁷ מתרצו - מצותין
⁸ לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
⁹ עץ חיים שער ה פרק ג. ושער מאמרי רשב"י אורא וזטא ד"ה עוד ירצה
¹⁰ גם בדפ"ר מהפה. ובתשכ"ט - בהפה
¹¹ מתרצו - הדיבורים
¹² בתרל"ד - יוצאין
¹³ מתרצו - במדרגה
¹⁴ עיין שיש"ק ח"ב סימן נן צדיק יכול טעות ונשאר צדיק. ועיין שבת רסג: דברים שאמתי לכס טעות הם ביד. כי כל מי שיש בו טבע בשר ודם: א"א שלא יטעה (הקדמת פיה"ש לרמב"ם) וע"כ אין הקב"ה מייחד שמו על צדיקים בחייהם (פרש"י ויצא לא מב). דכתיב (איוב טו טו) הן בקדושי לא יאמין. עיין תרגום יונתן ויקרא י' כ' ושפתי כהן שם טו.
¹⁵ ר"ה יר.

¹ בדפ"ר - שם, ובתקפא - (שם כס"י יב)
² משלי לא כו
³ לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
⁴ עיין בעש"ט עה"ת פרישת נח אות קנא
⁵ פסוק יא ופסוק כה
⁶ בדפ"ר (בסוף צילום 126-תחלוקותם) בריש צילום 127-תחלוקותם (ובלוח שניות לא ציין כלום), בתרל"ד - תחלוקתם, בתרל"ז - תחלוקותם, ומתוצו - תחלוקותם
⁷ המשך הפסוק צופה רשע הנ"ל
⁸ המשך תהלים הנ"ל בפסוק שאחריו
⁹ עיין כל זה לעיל תורה קיד ובשנוי לשון בתורה פה
¹⁰ גם תורה זו לשון רבינו ולא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
¹¹ בתקפא אחרי יתיבה זו יש ידוע ריק כנראה כדי לציין המ"ס ולא צויין אלא בתרל"ז (ולא בתרל"ד)
¹² גרסת עין יעקב שם אות קלט גנבא אפוס מתחרתא רחמנא קרי פי' גנב על פי הפירצה שפורץ לגנוב קורא להש"י שיצליח
¹³ מתרצו - תפלה
¹⁴ מתרצו - התפלה
¹⁵ בדפ"ר - שם, ובתקפא - (שם כס"י יב)
¹⁶ גם בדפ"ר ומתולד - שנתסלק, ומתולדו - שיסתלק (כנראה כי לא שייך שיאמר אחר מותו. אבל צ"ע כי לא מסופר שאמר זאת אלא רבי פנחס מוקריין בפסח לפני הפטירה. ומסתבר שרבינו קבל מאמו או מבתו בת הבעש"ט או מתלמידיו שהיה רגיל אצלם שהבעש"ט בעצמו אמר זאת וכמו שענין שני הנקבים בלבו אין לו מקור אחר ה"ו זה ואולי אמר לבנו כמבואר שם דף קסב שמתר לבנו כוונה שיתגלה אליו אחר פטירתו כשירצה וא"כ שייך לשון שנתסלק)
¹⁷ ר"ת השבתאי צבי ימח שמו. שעשה עצמו משיח שקר וחטא והחטיא רבים כמה עשרות שנים לפני הבעש"ט וסופו שהמיר הוא וחסידיו לאיסלם. ובימי הבעש"ט נחדשה הכת הוה שנקראה פרנקיסטים עיין שבהי הבעש"ט מהדורת ת"א תשכ"א ומהדו' ירושלים תשכ"ט דף סד מעשה בשנת תקיה שבגלגלם שרפו ש"ס בבלי ועי"ש דף קס שב' של פסח קודם פטירתו ראה רבי פנחס מוקריין איך שנגזר על הבעש"ט שיסתלק בקרוב מפני התעצמותו מאד נגד כת הש"ץ שהתעוררו בימיו מהרש"ה כנ"ל. גם עי"ש דף עז שנתגמטו באה לבקש תיקון מהבעש"ט והתחיל לתקן במתן וכו' ופ"א ניסה לפתוח והשליכו לשאול וכו' וראוהו על טלעה בעתן ש"י. ואמר שהיה בו ניצוץ קדוש אבל ע"י גאוה נפל.
¹⁸ מוהר"ת בתקפא
¹⁹ אות א (ף טו):
²⁰ בתקפא - (מכות טב ע"ב) בתרל"ד ובתשכ"ט תוקן
²¹ בדפ"ר הני בבלאי מפשאי ועיין לעיל תורה ד' אות ו' (דף ג:) גם שם כר הגרסא בדפ"ר ושם נרשם וכיר"ב לקמן בתורה עה תינא (דף לה.)

מאמר כל הדיבורים הם בחינת גבורות

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

רבנו מבאר חומר הדיבור הרע שמזיק מאד, שכיון שכל דבור הוא מגבורות שבדעת, על כן כל דבור שאינו של מצווה, מעורר דינים, וכל שכן דבור רע שמעורר דינים קשים, דהיינו שלבד מעצם הרע שבדבור רע, עוד מתגבר הדין מאד כי כל הווית הדבור מתחילתו, הוא ע"י גבורות ה' מוצאות הפה. ולפעמים הדבור רע מעורר דין קשה ובא לצדיקים שבדור כי יש להם דעת, ואם ח"ו לא מצליחים להמתיק את הדין, הם נופלים לדבר רע על ישראל ועל צדיק הדור, והוא ממתיקם ע"י שמקבלם באהבה, ואם ח"ו לא מצליח אזי נמתק הדין בהסתלקותו. נראה שאגב מתברר כאן גם מדוע מעשה בטל מותר ודבור בטל אסור.

ליקוטי הלכות

אין

שיחות השייך לתורה זו

אין

הקדמה

מהלך התורה הוא שכל דבור הוא גבורות היוצאים מהדעת ומתגלה בפה ע"י חמש מוצאות הפה. ולפעמים הם גבורות קשות ובאים לגדולי הדור כי יש להם דעת גדול, ואם הם לא מצליחים להמתיק אותם, אזי גורם להם לדבר על ישראל ועל הצדיק הדור, (ולפעמים גם על התורה שזה כמו לדבר על הצדיק הדור) והצדיק מקבל את הייסורים באהבה ומהפך את החרופים להלכות ומתקן אותם כמבואר בתורה יב, אבל לפעמים הם גבורות קשות מאד שההמתקה היא רק ע"י הסתלקות הצדיק, ומזה הטעם הסתלק הבעש"ט, כי בימיו היתה התעוררות גדולה של אנשי הכת של ש"צ ימ"ש, והבעש"ט התאמץ מאד לתקן את נשמתו, ולא עלה בידו בחייו.

יש כאן חידוש שקצת קשה להבין בתחילה, עד כמה כל דבור אפילו דיבור בטל הוא גבורות ומעורר דין. דהיינו שכל דבור כיון שהוא גבורות גורם להתגברות הדינים בעולם, עד שלפעמים כשהדבורים רעים מתגברים הדינים מאד ונעשים גבורות קשות. ואמנם כך משמע ממוהרנ"ת בלקוטי עצות, שעל כן צריך להיזהר מאד מדבור רע, כי מעורר גבורות שבאים לגדולי הדור כיון שלהם יש דעת גדול, וכל דבור הוא גבורות ששורשם בדעת, לכן מצא מין את מינו ונעור דווקא בדעת של צדיקים בעלי הדעת.

ולכאורה כן משמע גם ממה שבסוף התורה מבאר עפ"י תורה יב כיצד הצדיק ממתיק את החרופים של הצדיקים ע"י שמהפך את החרוף להלכות שמהם יצא החרוף, ולפ"ז אפשר ללמוד שגם בתחילת התורה סמך על המבואר בתורה יב, וכוונתו כאן לבאר עוד טעם מדוע החולקים ומחרפים את הצדיק הדור הם דווקא צדיקים גדולים. שכיון שהגבורות שרשן בדעת לכן נופלים דווקא על מי שיש לו דעת גדול.

וצ"ע לכאורה יש הבדל, כי בתורה יב דיבר על תלמיד חכם שד יהודי שהם הלמדנים שלומדים להתייחר ולקנטר, וכיון שהצדיק הדור כדי להמשיך פרנסה לעולם מפילין אותו לבחי' דקה מן הדקה של שמאל, הערמומית שבתורה גורמת להם לחרף את הצדיק. ושם ביאר שבכוונה מפיל הקב"ה את הצדיק לפה של למודן כדי שהצדיק יוכל לתקן אותו. אבל כאן לכאורה מדבר מצדיקים שלומדים לשמה, אלא שלפעמים בגלל איזה חטא דק לפי מדרגתם, הם במוחזין דקטנות לפי מדרגתם, ואין בהם כח להמתיק גבורות של דבורים שבאים להם כנ"ל, ואז מתגברות הגבורות אצלם ויוצאים מפיהם בדברי חירוף ומחלוקת.

וצ"ע האם באמת מדובר כאן בשני סוגי למדנים או ששתי התורות האלה משלימות זו את זו. דהיינו שהצדיקים שרבנו מדבר עליהם כאן, אמנם בתחילה הם צדיקים, ורק בגלל טעות קטנה נפלו למוחזין דקטנות ואזי הדבורים רעים הפילו אותם יותר עד שנפלו לחלוק ולחרף את הצדיק, ואזי גם הלימוד שלהם כבר לא לשמה? ואזי גם

התורה שלהם היא משד יהודי (כמבואר בתורה כח). ולכאורה כך הוא שהרי גם בתורה יב דיבר מת"ח שד יהודי שהוא קליפת נגה אלא שהתגבר בו הרע, ולפי המבואר בתורה שלנו התגבר בו הרע כיון שלא הצליח להמתיק את הגבורות הקשות שבאו אליו. וצ"ע.

נמצא שכל דבור מעורר גבורות, כיון שבא משרש הגבורות שבדעת ויוצא בחמש מוצאות הפה, לחתך את הקול, נמצא שעיקר פעולתו ע"י הגבורות, לכן תמיד מעורר דין, אלא שכשמדברים בתורה ומצוות אזי מיד נמתק הדין, ואם ח"ו מדברים רע אזי הוא דבור רע על קרקע של רע, ועל כן הוא רע מאד ומעורר דין קשה. ונראה שמתחדש כאן גם ביאור מדוע התורה כל כך מקפידה שלא לדבר דברים בטלים¹, וכמבואר ביומא יט:ט² שהוא איסור עשה מהתורה, ומדרש שאומר הקב"ה את כל העולם בראתי בדבור ולא התייגעתי ואילו דברים בטלים של ישראל מייגעים אותי³. ועל כן מצווה התורה "ודברת בם" דהיינו רק בם, ולבד מ"בם" טובה השתיקה⁴ כי ברוב דברים לא יחדל פשע.

וצ"ע במה שונה דבור בטל ממעשה בטל או ממחשבה בטלה? אבל לפי המבואר כאן מובן שדווקא הדבור הוא גבורות ודינים גם בשרשו וגם באופן הווייתו בפה.

ולפ"ז אולי יתבאר דברי רבנו בספר המדות⁵ השקר הוא רק בדבור ולא בכתב. שבוודאי אין הכוונה שמותר לשקר את חבירו בשטר, או לישבע לשקר בכתב⁶. אלא ששקר בדבור מעורר עוד דינים, כי לבד מהשקר עצמו גם מעורר דינים מצד שהוא דבור רע כנ"ל.

גם צ"ע הפסוק "דובר שקרים לא יכון לנגד עיני" ולא אמר כל המשקר אלא "דובר" דייקא. וצ"ע בזה מהמבואר בתורה סו אות ד' עפ"י הזוהר שכל מחשבה באה בדקות בדבור, האם דבור כזה גם הוא הווייתו ע"י ה' מוצאות הפה שמעורר גבורות או לא.

עוד קושיות

א. "לפעמים יוצאים גבורות קשות". צ"ע שלא מבאר מהיכן ומדוע? והאם הם דבורים הנ"ל שלא הומתקו? או דינים וקטרוג בגלל חטאי הדור? וצ"ע עיין תורה מג שהדבור התגלות הדעת, וכשיוצא מדעת דקליפה היא אוריים ארסיים. גם עיין תורה יט שהדבור ביטוי למדות שבלב וכשהמדות רעות אזי הוא לשון עב"ם. ואולי כל דבור של ישראל המבטא כעס ושנאה הוא גבורות קשות. שיכולות להפיל צדיק שלא המתיק אותן לדבורי כעס וחרופים של שנאה על צדיק הדור.

ב. מבואר שצדיקים שלא ממתיקים את הגבורות הקשות, אזי מדברים על הצדיק הדור. וצ"ע הרי הם גבורות של כעס ומדוע מופנה רק אל צדיק הדור ולא על כל הסובב אותם? ועיין תורה יב אות ד' שזה מכוון מהקב"ה כדי שהצדיק יתקן את הדבור ויעשה ממנו הלכות ויחוד עליון. אבל עדיין צ"ע האם זה נס לא טבעי או איזה עניין טבעי שגורם לו שכיון שהוא בדינים זה יוצא ממנו רק על הצדיק ולא על כל הסובב אותו.

¹ בש"ע יו"ד רמז כה ברמ"א אסור לדבר שיחת חולין והמג"א על ש"ע או"ח הביאו בסימן קנו ב' השח שיחת חולין עובר בעשה. ובספר חרדים - פרק סו אות ט - הדברים בטלים בברית הלשון, כזרע לבטלה בברית המעורר דמי.

² יומא דף יט: תנו רבנן ודברת בם בם ולא בתפלה ודברת בם בם יש לך רשות לדבר ולא בדברים אחרים רבי אחא אומר ודברת בם עשה אותן קבע ואל תעשם עראי אמר רבא השח שיחת חולין עובר בעשה שנאמר ודברת בם בם ולא בדברים אחרים רב אחא בר יעקב אמר עובר בלאו שנאמר כל הדברים יגיעים לא יוכל איש לדבר:

³ שמונת רבה פרשה יג א' אמר הקב"ה יקרה היא בעיני בני אדם (בריאת העולם) ורואין כאלו יגיעה היא לפני ואינה יגיעה שנא' (ישעיה מ) לא ייען ולא ייגע במה אני ייגע במי שהוא מכעיס לפני בדברים בטלים.

⁴ חולין דף פט. אמר רבי יצחק מאי דכתיב האמנם אלם צדק תדברון מישרים תשפטו בני אדם מה אומנותו של אדם בעולם הזה ישים עצמו כאלם יכול אף לדברי תורה תלמוד לומר צדק תדברון יכול יגיס דעתו ת"ל מישרים תשפטו בני אדם.

⁵ משנה מסכת אבות פרק א' (ז) שמעון בנו אומר, כל ימי גדלתי בין החכמים, ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה. ולא המךרש הוא העקר, אלא המעשה. וכל המךרה דכרים, מביא חטא:

⁶ פירושי בעל שם טוב על אבות - וכל המרבה דברים מביא חטא. חטא פירוש חסרון, שאפילו כשמדבר דברים עם בני אדם בחכמת התורה, מכל מקום השתיקה יפה מאוד יותר, שיכול בשתיקה לחשוב בגדולתו יתברך שמו, ולקשר עצמו בו יתברך שמו יותר משיקשר את עצמו בדבור. (צוואת הריב"ש)

⁷ רמב"ם פירוש המשניות - (ז) שמעון בנו אומר כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה ולא המדרש הוא העיקר אלא המעשה וכל המרבה דברים מביא חטא - כבר אמר החכם ברוב דברים לא יחדל פשע, וסיבת זה שרוב הדברים תוספת מותר וחטא כמו שאבאר עתה, כי כשירבה האדם דברים יפשע על כל פנים, שא"א שלא יהיה בדבריו דיבור אחד שאין ראוי לאומרו וממופתי החכמים מיעוט הדברים וממופתי הסכלים רוב הדברים שנאמר וקול כסיל ברוב דברים. וכך אמרו החכמים שמיעוט הדברים ראיה על מעלת האבות והיות אדם מיוחס אמרו (קידושין עא). מיחסותא דבבל שתיקותא ואמר בספר המדות שאחד מהחכמים נראה שותק הרבה על שלא היה מדבר דבור שאין ראוי לאומרו ולא היה מדבר אלא מעט מועד, ונאמר לו מה סיבת רב שתיקותך, ואמר בחנתי כל הדברים ומצאתים נחלקים לד' חלקים: עיי"ש עוד אריכות גדולה בד' סוגי דבור ועוד חמש.

⁸ ספר המידות - ערך אמת אות נ. השקר אינו אלא בפיו, אבל לא בכתב:

⁹ עיין בזה תשובה של הנודע ביהודה ח"א יו"ד סימן סו שדן בדין הנשבע בכתב אם נחשב כדבור.

- ג. כי כשמדברים על התורה שבע"פ כאילו מדברים על צדיק הדור. צ"ע כי מהגמרא במכות כמה טפשים אלה שקמים מפני התורה ולא מפני ת"ח, משמע שכל צדיק ות"ח שמחדש בתורה הוא גדול מהתורה. וגם מהוזהר שכינתא בין תרי צדיקיא מבואר בתורה יב שזה כל צדיק שלומד תורה מתחבר לצדיק שחידש אותה ולא דווקא צדיקי הדור. ומדוע א"כ המדבר על התורה שבע"פ נחשב כחולק דווקא על צדיק הדור?
- ד. ידוע שבדעת יש חסדים וגבורות וצ"ע מדוע בדבור היוצא מהדעת יוצאים הגבורות דווקא. נראה לי כי הדעת המתגלה בפה הוא קול ודבור, דהיינו קול שהוא החסדים ודבור שהוא גבורות. כי הדבור הוא כדי להעביר איזה שכל וחכמה לזולתו. וזה ע"י שבגבורות מכין כלי ובחסדים משפיע את השכל לתוך הכלי. כי הקול הוא פנימיות והדבור הוא הכלי דהיינו אותיות. ועיקר הדבור הוא לעשות כלי לקול, כי הקול רק נכנס בכלי, אבל ההכנה לזה היא לחתוך אותיות שיהיו כלים לקול, נמצא שעיקר הדבור הוא הגבורות שמכינות את הכלי, כדי שיוכל הקול להתלבש בו, ולהיות מוכן לשומע באופן שיוכל השומע לחזור ולעשות מדבור קול ולהבין מה נאמר לו.
- ה. צ"ע הדבור הוא מכ"ב אותיות ואילו הדין שרשו בחמש אותיות סופיות מנצפ"ך/י, וא"כ מדוע כל דבור הוא גבורות ולא רק תיבות שיש בהם אחת מחמש אותיות מנצפ"ך. פשוט שאותיות מנצפ"ך הן רק שרש הדינים. אבל הדין עצמו מתעורר מצד שה' מוצאות הפה שמשתלשלות מהמנצפ"ך, עושים גבול ומדה לקול, וזה המעורר את הדינים. וכמבואר כאן.
- ו. צ"ע גדולי הדור כשלא ממתיקים את הגבורות בגלל איזה חטא שע"ז נפלו למוחין דקטנות, לכאורה עתה נפלו מהדעת, שעל כן אין להם עין טובה, וכיון שנפלו מהדעת מדוע באים אליהם הדבורים הרי הם באים לגדולי הדור דייקא בגלל שיוצאים מהדעת ומצא מין את מינו. אולי אע"פ שנפלו מהדעת זה רק לפי מדרגתם אבל עדיין היחס לכלל ישראל הם הבר דעת אבל יותר נראה שכיון שהיו בדעת באו להם הגבורות ואח"כ נפלו מהדעת ועדיין הגבורות אצלם. וצ"ע אם גם בר דעת דקליפה באים אליו הדבורים האלה כיון ששרשם בדעת אזי לא קשה כלל.
- ז. תחילה אומר רבנו שאם הצדיק לא ממתיק את הגבורות אזי יכול ליפול מאד ממדרגתו, ובסוף אומר שיש גבורות שרק ע"י מיתה יכול להמתיקם, וצ"ע אם לכל היותר יפול ממדרגתו, מדוע עדיף למות כדי להמתיק? לכן נ"ל שבאמת גבורות קשות מאד יכול לגרום לגזרות קשות על ישראל. או שליפול ממדרגתו זה לא פשוט כלל כמבואר בפנים שהיא נפילה לגאווה ואזי מפסיד הכל.
- ח. תחילה מדבר רבנו מהצדיקים ואח"כ על צדיק הדור, אלא שלגבי הצדיקים אומר שההמתקה ע"י דבורי תורה וכל דבור טוב, ושהם יכולים לטעות ולכן לא תמיד יש בכוחם להמתיק הדין ואז הגבורות גורמות להם לדבר על צדיק הדור. ואילו בצדיק הדור ההמתקה היא או ע"י קבלת ייסורים או הסתלקות, ואם לא ממתיק נופל ממדרגתו. אבל לא גורם לו לדבר על צדיקו של עולם. וצ"ע מה החילוק? החילוק בין צדיק לצדיק הדור הוא כמו החילוק בין שער המט לשער הנ' כי אפילו בראש השער מט אע"פ שכבר הכניע את היצה"ר הגשמי בתכלית וגם יצה"ר מלאך קדוש כבר הכניע מאד אבל עדיין אצלו נמצא בכח, כי צדיק גדול ככל שיהיה עדיין הוא נמצא במט דהיינו בחי' הטיה לימין ושמאל. אבל שער הנ' הוא בקו האמצעי בלא שום הטיה, כי נכלל כל כך בהקב"ה עד שהוא בחי' אין ממש בחי' משה רבנו. לכן כל הצדיקים שייך בהם קטנות מוחין לפעמים שגורם להם בחי' ירדה שאז אין בן כח להמתיק הדינים. והבחירה שלהם היא המתקת הדינים המבואר בתורה עב. אבל צדיק הדור הבחירה שלו היא בחי' של משה רבנו המבוארת בתורה קצ שמשה רבנו הוסיף יום אחד מדעתו כביכול ממש נגד דבור מפורש של הקב"ה ואעפ"כ כיוון לדעתו ית'. וזה שייך רק במי שנכלל בו ית' בתכלית.
- ט. אע"פ שהדוגמא שמביא רבנו היא הש"צ ימ"ש שהבעש"ט התאמץ לתקנו, אבל בוודאי רבנו דבר מעניינא דיומא ורמז לחולקים עליו וכידוע שהזקן חלק עליו ועורר מחלקת גדולה בכל מקום. וצ"ע האם הבעש"ט באמת בהסתלקותו תיקן את הש"צ או רק המתיק את הדין מישראל, וכן רבנו האם תיקן את הסבא הזקן או רק את הדין שעורר. ולכאורה ממה שגם אחרי הסתלקותם הם נזכרים לרעה משמע שלא תוקנו. וצ"ע האם רשע שתוקן כבר לא אומרים עליו שם רשעים ירקב וימח שמו? (בחגיגה טו: מבואר שרבי יוחנן תיקן את אלישע בן אבויה) עיין קיצור לקוטי מוהר"ן תורה רז מבואר בהערה שם שהצדיק בכוחו לתקן גם את המדברים עליו וצ"ע כנ"ל.
- י. צ"ע כשצדיק הדור נופל ממדרגתו מה הכוונה, לאן נופל? וצ"ע אולי לגאווה. כך משמע קצת בדברי הבעש"ט בכמה מקומות^ט שעיקר החשש של צדיק הדור עד הרגע האחרון הוא ליפול לגאווה ולהפסיד הכל. אבל עיין תורה

^ח ראה תורה קנד. ועיין תורה טו אות ג' מנצפ"ך הוא בדעת דו"א כמבואר בעץ חיים כה ב'

עץ חיים – שער כה דרוש ב' מ"ק – סדר (אותיות) מנצפ"ך כפולות פתוחות וסגורות והטעם כי הפתוחות הם ה' חסדים שהם פתוחות להשפיע, וסגורות הם גבורות והם דין. דע כי ה' מוצאות הפה הכוללת כל כ"ב אתון שהם אחע"ה בומ"ה גיכ"ק דטלג"ת זסר"ן כל מוצא כלול באות אחת של מנצפ"ך. כיצד אחע"ה מוצא אחד עליון שבכולם וכנגדה אות י' האחרונה מכל ה' אותיות מנצפ"ך.

^ט ראה בעש"ט עה"ת בראשית קנו בביאור הגמרא גיטין מז. ריש לקיש זבין נפשיה ללודאי. ובמקור מים חיים שם סוף אות קלח – ... וזהו שרבי שמעון בן לקיש זבין נפשיה ונכנס בעומק הקליפות לכפות הרע לתקן חטאיו הגדולים, ולבסוף מעוצם תשובתו המית כל הקליפות שנבראו על ידי מעשיו, וכשהמית הכל, אמר עדיין יש פלגא שהוא קליפת נוגה, שלא להתגאות חלילה, שזה צריך לתקן כל ימיו, ולירא

קפא משמע לניאוף. וצ"ע מתורה עב שכל צדיק שיש לו דעת צח קצת כבר אין לו הנסיון של יצה"ר הגשמי של ניאוף אלא מלאך קדוש ובמדרגה זו הנסיון הוא בהמתקת הדינים. ואולי עפ"י תורה קל שגאוה וניאוף ענין אחד, אצל צדיק הדור תאוות ניאוף מתבטא רק בגאוה.

עד כאן ההקדמה

*

תורה רז נ

כל הדיבורים הם בחי' גבורות כמ"ש (תהלים קמה) ו' וגבורתך ידברו, וכמ"ש-וכמו שמבואר בכתבים של האריז"ל [י"ב] ו' בעץ חיים מבואר שכל העולמות נבראו ע"י כב אותיות בדבר ה' (כמ"ש הוא אמר ויהי) והדבור הוא ע"י שהה' - שהחמש גבורות שבדעת כי בדעת יש חסדים וגבורות, והדבור הוא משניהם, אלא שהכח הפועל בחוזה הוא הגבורות שהן חמש בחי' של גבול ומדה שבדעת בוקעין ויוצאין י"מהפה דהיינו ממלכות פה שהיא התגלות הדעת/ו' ונעשה מהם ה' מוצאות הפה, ו' כי יש חמש מוצאות לדבור היוצא מהפה, שהם חמש גבורות המחתיכים את הקול לאותיות, בגרון אותיות א"ח'ה'ע', ובחיק אותיות ג"י'כ'ק', ובלשון אותיות ד'ט'ל'נ'ת', ובשינים אותיות ז'ס'ר'ץ', הם חמש, מקומות בפה שמחתך את הקול. כי מהראיה עולה רוח, ובגרון נעשה לקול, ובפה נחתך לאותיות הדבור, והדבור מגלה את הדעת דהיינו את החסדים שבדעת.

נמצא שכל הדבורים הם בחי' גבורות, כי הדבור נעשה ע"י מדת הגבורה שעושה גבול ומדה לקול בחמש מקומות בפה להוציא את כ"ב אותיות הדבור. וכיון שהדיבור הוא מגבורות לכן אם הוא דבור רע מעורר דינים מאד, לכן צריך האדם לשמור את הדבור מאד מדבור רע ובפרט לשון הרע/ו' על שום בר ישראל אפילו הקטן שבקטנים והפחות שבפחותים מכ"ש כשרי הדור/ו'.

מקליפה דקה זאת, נוגה, שחציו טוב וחציו רע, וזהו פלגא מחיא, ומרן הריב"ש טוב אמר רגע קודם פטירתו אל תבואני רגל גאוה (תהלים ל"ו, י"ב) שהיה מתיירא עדיין מקליפה זאת וכו' (עיין לקמן פרשת מצורע בהגה י"ג מזה):

¹ לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

² תהילים פרק קמה (יא) כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו:

³ עץ חיים שער ה פרק ג. ושער מאמרי רשב"י אדרא זוטא ד"ה עוד ירצה

⁴ עץ חיים שער ה פרק ג. - כל העולמות נבראו ע"י כ"ב אותיות שבמלכות, אשר מהם נוצרה. וגם יש בה ה' אותיות מנצפ"ך שהם ה"ג היוצאין מו"א אליה, ועי"ג נגמר פרצוף רחל. וה"ג הם, וכנגדם יש ה' מוצאות הפה, והם גרון וחיק וכו' וכמו שהם ה' אותיות מנצפ"ך שהם ה"ג כנודע ונקרא אותיות סתומות ועגולות כן הפה עגולה כמותם וז"ש בתיקונים דף ד' ע"ב כי ה' מוצאות הפה נקרא פתוחי חותם דאמא עלאה והענין כי ה' נקודות יש (ב"א שיש) פתוחי חתם הם נגד ה' מוצאות הפה שהם פתוחים ונפתחים (ב"א נפתחים ופתוחים) ע"י אימא עלאה הנקרא חותם שהוא יסוד שבה הנקרא חותם כנודע כי שם נחתמים ונצטיירין כל הציריין ומכא ה"ג שבחותם דילה אותיות אלו ה' מוצאות הפה הנקרא פתוחי חותם נמצא כי שורש ה' מוצאות נעשה מה"ג דמנצפ"ך ואז יצאו מה' מוצאות כל הכ"ב אותיות בסוד אח"ע"ה כו' הנחלקים לה' חלקים ויען הם נמשכין מגבורה שהם בחינת מל' הנקרא נפש ולכן האותיות נקרא נפש כנודע וכנזכר בתיקונים ד"ע"א גם בזה תבין איך כל המקיפין נמשכין מבינה כי היא נקראת פום ממלל רברבן. גם נתבאר בזה מ"ש בפ' משפטים דק"ג דעת גניז בפומא דמלכא כי ה' גבורי' של דעת נגזו בפה בסוד ה' מוצאות הפה כנ"ל וכללות הפה נעשה מהם והם נגזו שם. גם אמרו גנוז, הוא כי ברצונו מוציא גניזת האותיות הנ"ל בסוד קול דבור מהפה ולחוץ וכשרוצה נשארים גנוזות בפנים בסוד נאלמתי דומיה. גם בזה יתורצו ב' המאמרים מחולקים בתיקונים אחד אומר שאותיות יצאו מבינה מחותם שלה בסוד פתוחי חותם והב' אומר שיצאו מפומא דו"א וב' צדקו. כי היסוד דאמא הוא בפומא דו"א ומשם יצאו האותיות.....

⁵ גם נדפדף מהפה. ובחשכס - בהפה

⁶ עיין תורה מג הדבור התגלות הדעת כי אין יודעים מה שבדעת אלא ע"י הדיבור, כמ"ש לילה ללילה יחיה דעת יחיה מלשון דבור שהדבור מדבר מה שבדעת.

⁷ תיקון ע' דף קלו: - ועמה מפרש את חמשה מוצאות הפה כסוד הכוזבים, ואמר וברובים שנלח והוד, הם סוד שתריין (דף קלו ע"א) שפון שתי השפתים שהם סוד נלח והוד שזכרש, שהם יוצאות אותיות זומ"ק, (ה"ג הג"ה) א"ש על הפפרת שהיא ביסוד, ד"א לישנא זה סוד הלשון שהוא היסוד שזכרש, שממנו יוצאות אותיות דטלנ"ת. וישמע את הקול, ק"ל דנפיק מ"רון זה הקול היולא מן הגרון, שממנו יוצאות אותיות אכה"ע שבנינה, וגם אותיות גי"ק היוצאות מן החיך שזכרמה נכללות עמהם, ושניהם נכללים בקול שזכרמה, וידבר אליו היינו דבור דפומא דבור של הפה שזכרמה, הרומז על אותיות זס"ר"ץ היוצאות מן השינים. ואמר וקלא ודבור וקול ודבור הם סוד תפארת ומלכות כי הקול שזכרמה שזכה צפה שבמלכות, (ה"ג הג"ה) ועליהו א"תמר ועליהם נאמר תורת אמת היתה בפייהו כי "אמת" הוא התפארת בחינת קול, והפה היא המלכות בחינת דבור, ומסיים דכיו ואמר ד"א פומא היכל המלכות הוא הפה שהיא היכל להקול, ועליה נאמר א"תמר ועליה נאמר אדנ"י שפתי תפתח כי אלני כמספר הי"ב, ור"ל שהמלכות שהיא היכל לשם הוי"ה ז"א, והמלכות פותחת את הפה שילאו הקול והליצור מן השפתים. (הג"ה ומשפטים)

⁸ מתוצר - הדיבורים

⁹ ליקוטי עצות - ערך דבור אות כ. כל הדבורים הם בחינת גבורות וצריך להמתקם. וההמתקה היא על ידי למוד התורה ודבורים טובים שמדברים. על כן צריך לשמור את הדבור מאד ולבלי לדבר דבורים רעים ובפרט לשון הרע, חס ושלום. מכל שכן וכל שכן שצריך לשמור

וצריך להמתיקם, כיון שעיקר היווצרותם ע"י מדת הגבורה כנ"ל, על כן מתלבש גם בדבור עצמו גבורות ודינים.

וההמתקה הוא ע"י לימוד התורה ודיבורים טובים שמדברים, עי"ז ממתיקים הדיבורים שהם בחי' הגבורות דהיינו אע"פ שדבור הוא גבורות כנ"ל אבל כשמדבר בתורה ושאר דבורים טובים אזי יוצא הדבור ממותק :

ודע (כ) **שלפעמים** כיון שלא ממתיקים את הגבורות שבדבור, אזי יוצאין גבורות קשות ר"ל – רחמנא ליצאן, צ"ע שלא מבואר מדוע יוצאים. האם בגלל דינים שיש בעולם או בגלל דבורים שלא הומתקו. והם באים בזה העולם לגדולי הדור מחמת שיש להם דעת גדול, דהיינו כיון שיוצאים מהדעת כנ"ל, ע"כ – על כן כשיוצאין ח"ו – חס ושלום בלא המתקה אזי הם גבורות קשות, באים בדעת הגדולים, ושם בוקעין באיווצאין מהפה, ונעשה מהם דיבורים כנ"ל. ואזי הדיבורים הם בחי' גבורות קשות, של כעס ומחלוקת

וצריך כל בר דעת כשמרגיש בעצמו שיש בלבו הרהורים של כעס, צריך לדעת שהם כנראה מהגבורות הקשות הנ"ל, ועל כן צריך לראות להמתיקם בתורה ודבור טוב, וכשאין ממתיקים את הגבורות הקשות ח"ו, או מחמת שאין להם לגדולי הדור הנ"ל כח להמתיקם, או מחמת שהם אז במדרגה כ"ב קטנות מוחין דקטנות שא"א – שאי אפשר להם להמתיקם מחמת שפגמו אז באיזה פגם וחסא, שע"ז נפלו למוחין דקטנות לפי מדרגתם, כי אפי' צדיקים וגדולים לפעמים הם פוגמים ושוגים באיזה דבר (כ"ג), כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא וכו' {קהלת ז' כ"ד}, וכתוב כי "סביביו נשערה מאד" ודשו ביבמות קכא שהקב"ה מדקדק עם צדיקים כחוט השערה, על כן לפי מדרגתם נחשב להם חטא גם טעות דקה בהמתקת הדין/כ"ה. ומחמת שהם אז בבחינה זו של קטנות מוחין שהיא בעצמה בחי' דינים וגבורות, אינם ממתיקים הגבורות הקשות שהם הדיבורים. ואזי כשאינם ממתיקים הדיבורים שהם גבורות קשות, ואזי בגלל קטנות מוחין לא מצליח ללמד זכות ולראות מעשי בני אדם בעין טובה, ומתמלא לבו בהרהורים רעים על בני אדם, אזי מתחילין לדבר באלו הדיבורים דיבורים רעים /כ"ו קטרוג על הכלל או על הפרט, או שמדברין על צדיק הדור, (נ"ל הכוונה שתחילה מדברים על הכלל ואח"כ על פרט ואח"כ גם על הצדיק הדור)

מאד מאד מלדבר, חס ושלום, על צדיק כדי שלא יתגברו הדינים, חס ושלום. ועל ידי אלו הדבורים רעים יכולים לגרם, שיפל הצדיק הדור ממדרגתו, חס ושלום, כשאינו בעל כח גדול להמתיק אלו הגבורות הקשות או שיסתלק, חס ושלום, על ידי זה. ואזי על ידי הסתלקותו נשמתו ממתקת אלו הגבורות, הנזכרות לעיל (רז):

^ט ליקוטי תפילות ח"א תפילה קלד (אות תשכד) – רחם עלי ושמרני והצילני מדבורים רעים ובפרט מלשון הרע, שלא אדבר שום דבור רע על שום בר ישראל שבעולם אפלו על הקטן שבקטנים והפחות שבפחותים, מפל שפן וכל שפן על צדיקי וחסידיו וכו' (דבור העוסקים בעבודתך רחם עלי ושמרני והצילני שלא יצא מפי שום דבור נגד כבודם חס ושלום בין בפניהם בין שלא בפניהם אלהי, נצר לשוני מרע, ושפתי מדבר מרמה, ולמקללי נפשי תדם, ונפשי כעפר לכל תהיה; ותתשכח: מרא דעלמא בלא, רחם עלי ואל תשחיתני הצילני מריב ומחלוקת, חוסה על נפשי ושמרני שלא אטעה את עצמי לומר שהוא מצוה לדבר על אלו האנשים, כי איני חפץ במצות פאלו, לא הן ולא שכן חוס וחמל על נפשו ורוחנו, ונשמורתנו, והצל אותנו ואת כל ישראל מלשון הרע ומחלוקת, ובפרט בענין המחלוקת השכיח עכשו בין גדולי הדור ואנשיהם, וקטגוריא בין התלמידי חכמים ואנשיהם:

^כ שיח שרפי קודש – חלק ה אות קלח – אמר פעם המגיד משרהו"ץ ז"ל בצחות: היכן שהשתמש רבנו במאמריו בלשון 'ודע' הרי הוא כהבזק מעולם האצילות, "אזוואו דער רבי זאגט ודע, איז דאס א פונק פון אצילות". כל כך גבהים נוראים וקדושים הם.

^{כא} בתורה ויצאין

^{כב} מתוצו - במדרגה

^{כג} עיין שיש"ק ח"ב סימן מו צדיק יכול טעות ונשאר צדיק. ועיין שבת סג: דברים שאמרת לך טעות הם ביד. כי כל מי שיש בו טבע בשר ודם א"א שלא יטעה (תקומת פיהמ"ש לרמב"ם) וע"כ אין הקב"ה מייחד שמו על צדיקים בחייהם (פרש"י ויצא לא טב). דכתיב (איוב טו טו) הן בקדושו לא יאמין. עיין תרגום יהונתן ויקרא י' כ' ושפתי כהן שם טו.

^{כד} קהלת פרק ז (כ) כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא: ופרש"י – לפיכך צריך לפשפש במעשיו:

^{כה} ואע"פ שגם משה רבנו טעה במי מריבה, בפשטות כוונת רבנו כאן היא לכל הצדיקים לבד מצדיק הדור, שכיון שהוא אין, הוא נכלל בו ית' וברצונו. כך משמע בהמשך שכשהצדיקים לא ממתיקים את הגבורות אזי הגבורות באים לצדיק הדור, ועליו רבנו לא אומר לפעמים נופל ממדרגתו, אלא שצריך להמתיק הדין ולפעמים הגבורות כל כך קשות שצריך להסתלק.

^{כז} ליקוטי תפילות ח"א תפילה קלד אות (ותתשכח): רבנו של עולם יודע תעלומות, אתה לבד יודע כל מה שנעשה בענין זה וכמה נפשות שקעו בזה, שהגיע אליהם גבורות קשות רחמנא ליצאן, ולא היה בהם כח להמתיקם, ועל ידי זה נכשלו ונפלו ודברו סרה על התורה ועל הצדיקים ועל ידי זה גרמו שנסתלקו כמה צדיקים קדושים ונוראים עד אשר נשארנו ביתומים ואין אב, כתרין בראש החר וכו' על הגבעה ואין מי יעמוד בעדנו, על מי יש לנו להשען על אבינו שבשמים רחם עלי ועל כל ישראל ושמרנו והצילנו שלא נפגם כלל בהדבור הכא על ידי הגבורות שלא יתגברו הגבורות חס ושלום להחמיץ לבבנו לדבר סרה על שום אחד מישראל וביחוד תשמר את גדולי הדור וחסובים, אשר אליהם מגיעים הגבורות קשות היוצאים לעולם לפעמים, ושמרם והצילם ברחמיה וחסדיה הרבים שלא יפגמו בהגבורות הקשות כלל, שלא יתגברו הגבורות עליהם להביא אותם ולהסיתם חס ושלום לדבר עתק על צדיקי הדור ואנשיהם רחמנא ליצאן רק תשפיע

ואזי כל הדיבורים שלהם שמדברים על הכלל ועל הפרט ועל הצדיק הדור, כיון שהם גבורות קשות ששרשם בדעת כנ"ל באים ונופלים על צדיק הדור הבר דעת הגדול דקדושה ח"ו, (דהיינו רק כשהם ח"ו מתדרדרים כל כך עד שמדברים על צדיק הדור אזי יכול הצדיק לתקן ולהמתיק/י¹⁰) והצדיק הדור צריך לראות להמתיק אלו הגבורות קשות שהם הדיבורים הנ"ל, וע"י שהוא דן אותם לכף זכות בזה שמדברים עליו, (כגון שטוען הרי אין לדיין אלא מה שעניו ראות והצדיק מסתיר עצמו מאד עד שלא נראה ממנו שום קדושה ואפילו להפך עד נדמה להם שהוא טועה ומתעה) נמצא שהוא אף על פי שיש צד גדול לחייב אותם, אבל כיון שיש גם צד לזכות אותם, הוא מטה כלפי חסד [כ"ח] ומלמד עליהם זכות, ובזה ממתיקם,

או ע"י שמקבל היסורים שהם מדברים עליו, מקבלם באהבה, עי"ז הוא ממתיק ג"כ דיבורים שלהם הגבורות הקשות כנ"ל, ואזי אולי גם המדברים הנ"ל מתתקנים/י¹¹.

אבל אם אין כח ח"ו בצדיק הדור להמתיקם, כגון כשהם גבורות קשות במיוחד אזי יוכל הצדיק ליפול ממדרגתו/י¹² מאוד ח"ו ע"י אלו הגבורות הנ"ל שבאים עליו, או שיסתלק ח"ו עי"ז, לאיזי ע"י הסתלקותו, נשמתו ממתקת אלו הגבורות הקשות הנ"ל,

נמצא שהם ארבע המתקות כל אחת חזקה מהקודמת, כי תחילה אמר שהמתקה ע"י שמדבר בתורה ובדבורים קדושים ואח"כ אם הגבורות נהפכו לדבורים על הצדיק אזי ההמתקה רק ע"י שמלמד זכות עליהם זכות, ואם הם גבורות קשות יותר אזי רק ע"י שמקבל באהבה את החרופים וביזיונות מהם, ואם הגבורות קשות עוד יותר כגון שהמדברים הם לומדים מופלגים אזי רק ע"י מיתה ממתיק את הגבורות שלהם/י¹³.

ומזה היה הסתלקות הבעש"ט-הבעל שם טוב, הוא רבי ישראל בן שרה, סבא רבה של רבנו מצד אמו, שהסתלק בשנת תק"ך. כי אמר שנסתלקי¹⁴ ממעשה הש"צ-השבתאי צבי ימ"ש-ימח שמו [ל"ד], אע"פ

עליהם ועלינו פח מגדולי בחירי צדיקי הנוראים, ותעזר ותושיע ותגן עליהם ועלינו ועל כל ישראל, ותתן לנו כח להמתיק כל הגבורות שבעולם הבאים על כל אחד ואחד, ואפלו הגבורות הקשות הבאים לגדולי הדור, כלם נזכה להמתיק בהמתקות גמורות להפכם לחסדים גמורים על ידי דבורי תורה ותפלה ויראת שמים באמת שתזכנו לדבר בהם תמיד יומם ולילה, ויקים בכל חכמי ישראל "פיה פתחה בחכמה, ותורת חסד על לשונה", שיזכו כלם ללמד תורה על מנת ללמדה באפן שיורו לעם ידוד דרכי ידוד האמתיים באמת וצדק כרצונך הטוב, וימתיקו כל הגבורות שבעולם, ויתבטלו כל הגזרות וכל הדינים מישאל ותמשיך עלינו חסדים טובים תמיד, באפן שנזכה אנחנו וכל ישראל לשוב אליך באמת מהרה ונעשה רצונך כל ימי חיינו ובתורתך נהגה יומם ולילה מעתה ועד עולם, אמן סלה:

¹⁰ כן משמע מההמשך שההמתקה היא ע"י שמלמד עליהם זכות שמדברים עליו. וכן בהמשך שמבאר שהדיבורים על התורה הם דבורים על צדיק הדור.

¹¹ ר"ח יז.

¹² כמבואר בהערה על קיצור ליקוטי מוהר"ן השלם תורה רז.

¹³ עיין תורה קפא שהנפילה היא לתאוות ניאוף. וע"ש שמתקשרים כמה אנשים על הצדיק מתקבצים חלקי הכבוד שלהם ויכולים להפילו. אבל אם הם רשעים אזי אדרבה הדבורים שלהם מעמידים את הצדיק ואנשיו.

זה לשונו שם - כשמתקשרים בקשר איזה אנשים על איש אחד אפלו אם הוא אדם חשוב יותר מהם, על כל זה יכולים להפילו, כי נתקבצים חלקי הכבוד שיש לכל אחד מהם, ועל ידי זה נתבטל חלק כבוד שלו ונפול על ידם, בבחינת (איוב כ"ט): "ראוני נערים ונחבאו", שהקטנות בטל לפני גדלות, כי חלקי הכבוד שלהם כשנתקבץ ונתקשר יחד, הוא גדול מחלק כבוד שלו לבדו, אם לא שזה האיש שחולקין עליו הוא גדול במעלה מאד, עד שחלק כבוד שלו, גדול יותר מכל חלקי כבוד שלהם ביחד, אזי אדרבא נתבטלים הם לפניו בבחינת ראוני וכו' כנ"ל, אצל אם אין גדול כל כך יכולים להפילו על ידי הקשר, אפלו אם כל אחד מהם נמוך ממנו, רק שלא יהיו רשעים, כי קשר רשעים אינו מן המניין כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (סנהדרין כו): כי רשעים אין להם חלק בכבוד, אצל אם אינו רשע ויש לו חיות מהפגש, יש לו חלק בכבוד ויוכלו להפיל מי שחולקים עליו על ידי הקשר כנ"ל: ועל זה התפלל יעקב שלא יזיק מחלוקת קרח למשה רבנו, עליו השלום, ואמר (בראשית מ"ט): "בקהלם אל תחד כבודי", היינו שלא יתיחד ויתקשר חלקי הכבוד שלהם שיש לכל אחד מהם, כי הם היו "קרואי מועד אנשי שם" חשובים, וכשלא יתיחד ויתקשר חלקי הכבוד שלהם, בודאי יוכל

¹⁴ מתוצר - יאז

¹⁵ אולי בזה יבואר מעשה תמוה בשבחי בעש"ט בר"א שביזו אותו על כן קיבל על עצמו מיתה ע"ש ז"ל - שמעתי מר' יואל מ"מ דק"ק נעמרו. ותמיד היה אצל הרב דק"ק פולונאי בק' ראשקוב ובק' שאריגראד. ובק"ק נעמרוב שמעתי ממנו שפ"א שבת הבעש"ט בשאריגראד ובמוצאי שבת אחר הבדלה היה דרכו לספר מה שראה בשבת. ואמר שראה שמת ר' אליעזר דק' אמשטרדם ואמר לו שמת בשבת העבר שהיה שבת בראשית. ושאלתי אותו מה היה הסיבה שמת. ואמר שני אנשים מפולין ביזו אותו בשמחת תורה. ולא רצה ר' יואל הנ' לפרש שמותם ואמרו לו בזה"ל בכאן אתה נשיא ובמדינות פולין לא היית ראוי להיות רב אפילו בחייטים. וקיבל על עצמו מיתה אבל אנקם מהם בדבר ובחרב ר"ל. ושאלתי אותו מה תעשה באשתך הרבנית ואמר שאקח אותה מהם ושכחתי ממנו לשאול אם בחיים או סבר שגם היא תמות. ובשנה ההיא בא בן הרב דק' פולנאי שאל אותו אביו מה ר' אליעזר הרב עושה אמר כבר נפטר. שאל אותו אם נפטר בשבת בראשית אמר כן. ואמר מניין אתה יודע זה שלא קדם שום אדם מני. ואמר לו אנחנו ידענו תיכף בשבת פ' נח כי הבעש"ט אמר לנו ותמה מאוד. ושאל אותו על אשתו של הרב הנ' ואמר שבא ר' אברהם שווערדליק מירושלים ולקחה לירושלים. ושאל על בעלי המחלוקת של הרב הנ' ואמר שהוחלשו על מכת דבר ר"ל וגירשו אותם לשדה ובאו ישמעאלים והרגו אותם:

¹⁶ גם בדפוס ותולד - שנסתלק, ותולדו - שיסתלק (וכנראה כי לא שייך שיאמר אחר מותו. אבל צ"ע כי לא מסופר שאמר זאת אלא רבי פנחס מקוריץ בפסח שלפני הפטירה. ומסתבר שרבינו קבל מאמו או סבתו בת הבעש"ט או מתלמידיו שהיה רגיל אצלם שהבעש"ט בעצמו אמר זאת וכמו שענין שני הנקבים בלבו אין לו מקור אחר הינו זה ואולי אמר לבנו כמבואר שם דף קסב שסטר לבנו כוונה שימנלה אליו אחר פטירתו כשראה וא"כ שייך לשון שנסתלק)

שהש"צ המיר דתו בט"ז אלול ה'תכ"ו. ואחרי ג' שנים בת"ל נגזר בוועד ד' ארצות חרם על מי שיאמין בשבתי צבי.

כי אצל הש"צ ימ"ש היו כמה גדולי הדור ולומדים מופלגים/להי' שהטעה אותם כמפורסם, והם יצאו מן הכלל שהתפקרו והמירו דתם לאיסלם ודברו רעות על כלל תורה שבע"פ, דהיינו על הגמרא דווקא, וזה היה מחמת שבא להם גבורות קשות /ל'וכנ"ל שהגבורות כיון ששרשן בדעת הן באות לגדולי הדור שהם בעלי דעת, ולא המתיקו אותם מחמת בחי' הנ"ל שההמתקה היא ע"י לימוד תורה אבל התפקרו, וע"כ דיברו דיבורים רעים על הכלל, גם אחרי שש"צ המיר דתו (שנת התכ"ו) ומת (שנת התל"ו) המשיכו רבים בעיקר בתורכיה להאמין בו ותורתו/ל"ו ובימי הבעש"ט היתה התעוררות משיחית גדולה על פי משנתו של ש"צ ימ"ש, על ידי י' פראנק/ל"ח, ובסוף ימיו של הבעש"ט (שנת התק"ט) הוכרח להשתתף בויכוח עם הפראנק ואנשיו/ל"ט. ואע"פ שהפראנק הנ"ל ואנשיו לא היו גדולי תורה, אבל כנראה כיון שהיו חוזרים ומפיצים את דברי הסרה על הרבנים והתלמוד של הכת של ש"צ, עד שלבקשתם שרף הבישוף את כל ספרי התלמוד, ואלו הדיבורים נפלו על גדול הדור, והבעש"ט ז"ל, הוא היה אז הגדול הדור, ומוזה נסתלק, כמבואר בשבחי הבעש"ט/ט"מ שרבי פנחס מקוריץ ראה בשביעי של פסח שנגזר שהבעש"ט יסתלק בקרוב מפני התעצמותו מאד נגד כת הש"צ, וכן הוזה בחג שבועות. כי היו גבורות כל כך קשות שאפילו הבעש"ט לא הצליח להמתיקם אלא ע"י הסתלקותו וכמו שאומרים בשם הבעש"ט ז"ל שאמר שנעשו לו שני נקבים בלב/מ"א ע"י המעשה/מ"ב של הש"צ ימ"ש, ומוזה נסתלק וכנ"ל

ל' ר"ת השבתאי צבי ימח שמו. שעשה עצמו משיח שקר וחטא והטיא רבים כמה עשרות שנים לפני הבעש"ט וסופו שהמיר הוא והסידו לאיסלם. ובימי הבעש"ט נתחדשה הכת הזו שנקראה פרנקיסטים עיין שבחי הבעש"ט מהדורת ת"א תשכ"א ומהדור' ירושלים תשכ"ט דף סד מעשה בשנת תקי"ה שבגללם שרפו ש"ס בבלי ועי"ש דף קס שבו' של פסח קודם פטירתו ראה רבי פנחס מקוריץ איך שנגזר על הבעש"ט שיתלק בקרוב מפני התעצמותו מאד נגד כת הש"ץ שהתעוררו בימיו מחדש כנ"ל. גם עי"ש דף עז עשומטנו באה לבקש תיקון מהבעש"ט והתחיל לתקנו במתן וכו' ופ"א ניסה לפתחו והשליכו לשאל וכו' וראוהו על סבלה עם יס"ו. ואמר שהיה בו ניצוץ קדוש אבל ע"י גאוה נפל.

ל"ה כגון נתן העזתי שהיה ת"ח גדול ובעל מופתים ורוח הקדש ונעשה חסיד של ש"צ והיה משרתו, ואמר על עצמו שהוא נביא והכריז על שבתי צבי ימ"ש שהוא המשיח. וי"א שכתב את ספר חמדת הימים.

ל"ו צ"ע איזה דבורים רעים היו אז יותר מכל זמן אחר?

ל"ז האמונה בש"צ ימ"ש לא נתבטלה עוד שנים רבות היתה בתורכיה כת הדוגמה שעשו שעטנו מהיהדות ואיסלם ונצרות ומנותקים מהיהדות החרדית ומאמינים בתורתו של ש"צ ימ"ש, ובערך בשנת תרי"ע עדיין היו כעשרים אלף מאמינים בה בתורכיה בעיקר בסלוניקי.

ל"ח יהודי פולני פשוט בשם יעקב ליבוויץ שהיה רוכל והגיע לתורכיה ונפגש עם ראשי השבתאים ובשו בו לארצו כינאוהו פראנק ואסף סביבו שבתאים נסתרים ונעשה אדון להם, ועשה עיקר מלמוד הזוהר וקבלה, ושכנע אותם שהוא הגואל, והתיר עריות, כי מאז התגלות הש"צ ימ"ש השתנתה התורה. ובתקט"ז נתפס הוא אנשיו על מעשים מגונים וכל הכת הוחרמו ע"י הוועד ד' ארצות, ומאז היו מנוודים, והרבו לדבר נגד הגמרא שסותרת את התורה והסיתו את הבישוף נגד היהודים ע"י שערכו רשימת קושיות מכל המבואר בהלכה שנראה ממנו נחיתות הגוי ביחס לישראל והבישוף הכריח את חכמי ישראל להתווכח אתם. והסיתו את הבישוף לשרוף את כל ספרי התלמוד וכן הוזה. (ומת אותו בישוף בסמוך וגם חבריו אחריו עד ששרפו את גופתו במקום ששרף את הספרים) ורבים מהפרנקיסטים התנצרו. (אבל הויכוח עמהם שבו השתתף הבעש"ט היה כנראה שנתיים אח"כ בשנת תקי"ט)

ל"ט ראיתי בשם ספר ענף עץ עבות - מעשה שהיה בשנת תקי"ט שגזר הבישוף מיקאלסקי על רבני ישראל להתייצב בפניו ולעמוד בוויכוח דתי עם המומר יעקב פרנק עם חבריו, ונבחרו לשם כך הגאון רבי חיים הכהן רפפורט אב"ד לובלין, והרב הקדוש רבי ישראל בעל שם טוב, והגאון רבי יצחק שור. בהמשך הוויכוח, שאל הגר"י שור את המומר איך העז לחלל את השבת ולעבור על עבירות חמורות, אשר נאמרו בניסיון השיב המומר, כי תוקף האיסור של התורה היה רק עד זמן התגלותו של שבתי צבי, וממנו והלאה תורה חדשה יצאה מאתו וביטל איסורים רבים. ואוכיח לך זאת, שאני אומין לכאן את אביך ואמך מעולם האמת, ויעידו כדברי. שרק המומר בשפתיו, ולפתע באו שנים בדמות אביו ואמו של מהר"י שור ואמרו כדברי המומר, שכבר לא צריכים להחמיר בעשיית המצוות, כי מאז התגלות שבתאי צבי אפשר לעשות מה שרוצים. אמר להם מהר"י שור: א"כ לפי דבריכם גם מצנת "כיבוד אב ואם" שבתורה, כבר בטלה מזמנו של שבתי צבי, ואיני חייב בכבודכם. לקח הגאון את מקל ההליכה שלו והחל להכות אותם על ראשם, ומיד נפלו לארץ מתים. ואז ראו כולם שהיו אלו שני כלבים, וידעו הבישוף וכל הנוכחים שם, שהמומר עשה כן בכישוף, הבישוף כעס והעניש קשות את המומר ואת חבריו (ענף עץ אבות). הובא בספר סימן לבנים להרב יעקב יעקב.

מ"ב שבחי הבעל שם טוב בסופו - אכתוב קצת מפטירתו שהיה הסתלקותו ביום א' דשבועות. בפסח שקודם זה היה הרב מ' פנחס מקארץ אצל הבעש"ט ונחלש מעט. ומפני זה בעי"ט האחרון של פסח היה שקלא וטריא אצלו אם לילך למקוה או לא והסכימה דעתו שלא לילך. וביום ז' של פסח בתפילה ראה איך שנגזר על הבעש"ט שיתלק בקרוב מפני התעצמותו מאד נגד כת הש"ץ כמבואר לעיל במעשה יוה"כ כשרצו לשרוף ש"ס בבלי והתחיל הרב מוה"פ להתעצם בתפילה ולא הועיל ונתעצב מאד על שלא הלך למקוה. כי אילו ראה דבר זה במקוה לדעתו היה מועיל לזה. ואחר התפילה שאל הבעש"ט אותו אם הלך אתמול למקוה ויאמר לא. ויאמר הבעש"ט כבר נעשה מעשה ואין אחר מעשה כלום. ואחר הפסח היה חולה השלשול ועכ"ז היה מתחזק מעט להתפלל לפני התבה ואותן התלמידים שהיו מוחזקים שיתעצמו בתפילה לא הודיעם כלום ושלח אותם למקומות אחרים. והרב מהר"פ הנ' לא נסע לביתו:

מ"ג לא מצאתי לזה מקור אלא רבנו. ובכמה ספרים זה מובא בשם רבנו, שכנראה שרבנו שמע מתלמידי הבעש"ט, או בני ביתו שם גדל בילדותו.

מ"ד על ידי המעשה של ש"צ ימ"ש - מלשון זה משמע שמדובר בש"צ עצמו ולא רק התעצמותו נגד הכת שהחזיקה מאוחר יותר בתורתו המשובשת. ואולי הכוונה למה שמסופר בשבחי הבעש"ט שנשמת הש"צ באה לבעש"ט שיתקן אותה ובגלל גאוה שנפל בה היה שקוע בקליפות קשות מאד וניסה לפתוח את הבעש"ט, והשליכו ולא תיקנו.

שדבורים חרוף והסתה על צדיקים ועל התורה הם עניין אחד, ומעוררים גבורות קשות שנופלים על גדול הדור ואם לא ממתיקם, אזי רק הסתלקותו ממתיקה אותם.

עיקר מעשיהם של כת של פרנק היתה להתיר עריות על פי משנתו של הש"צ שהלביש הכל עפ"י תורת הסוד והזוהר, ועל כן דברו בבזו על הרבנים ותורה שבעל פה עד שהסיתו את הבישוף לשרוף כל ספרי התלמוד, ואע"פ שכל דבריהם היו על הגמרא וש"ע, אבל תורת הסוד חבבו מאד/מ"ג, עוררו עי"ז גבורות קשות מאד, כי כשמדברים על תורה שבע"פ, או כשמדברים על הצדיק הדור בעצמו, הוא דבר אחד ממש, כי עיקר תורה שבע"פ הוא תלוי בצדיק הדור, כמ"ש (זוהר ויצא קנג ע"ב/מ"ד) שכינתא בין תרין צדיקייא יתבא, דהיינו שיש צדיק עליון וצדיק תחתון והם בחי' יוסף ובנימין שעל ידם נעשה בחי' הולדת חדושי התורה. ומה שאמרו שכינתא הכוונה שהוא התורה שבע"פ כמובא במ"א – במקום אחר מ"ה(ענין בהתורה תהלה לדוד בסי' יב [מ"ו/מ"ו] עי"ש שרבנו מבאר שהכוונה לצדיק עליון שחידש את התורה שבעל פה וצדיק תחתון שלומד את החידוש). וכן הת"ח הוא בעצמו התורה/מ"ח, כמשרז"ל (מכות כב ע"ב/מ"ט) כמהיאי טפשאי וכו' דקיימי מקמי אורייתא וכו', דהיינו שקמים מפני ספר תורה ולא קמים מפני תלמיד חכם גדול, שהרי חכמים בכוחם על פי כללים שקבלו בתורה שבע"פ

ראה בשבחי הבעש"ט – (אחרי שמספר שם מטומאת הספר חמדת הימים שכתב אחד מחשובי הכת של הש"צ (כנראה הכוונה לנתן העזתי) שנדפס שוב בימי הבעש"ט) ...ועוד סיפר לי ר' יואל הנ"ל (מ"מ דק"ק נעמרו) שבא ש"צ לבעש"ט לבקש ממנו תקנה. ואמר ר' יואל בזה"ל שהתקון הוא להתקשר נפש בנפש רוח ברוח נשמה בנשמה. והתחיל להתקשר עמו במתן כי היה ירא כי היה רשע גדול. פ"א ישן הבעש"ט ובא ש"צ ימ"ש ופיתה אותו ח"ו. והשליך אותו בהשלכה גדולה עד שנפל לשאל תחתיות. והציץ הבעש"ט מקום חניתו וראה שהוא עם יש"ו על לוח אחד שקורין טאביל. וסיפר שהבעש"ט אמר שהיה בו ניצוץ קדוש ותפסו הס"מ במצודתו ר"ל. ושמע הבעש"ט המעשה איך היה הנפילה שלו ע"י גדלות ובעס. ואני מתרשל לכתוב אפשר שכתוב לידע איך עמוק הגאווה: עכ"ל

וראה מאור ושמש פרשת אמור שנעשו אפיקורסים כיון שלמדו ספרי קבלה בטומאת הגוף. וזה לשונו שם – ובזמנים הקודמים שהיה דבר ה' יקר בימים ההם ולא היו יודעים מיראת הרוממות כלל, זאת היתה מחמת שהיו לומדים תורה ולא נזהרו בטבילה זו, והכת שבתו צבי ימח שמם שהיו אז בימים ההם, וזוה נעשו אפיקורסים שלמדו ספרי קבלה בטומאת הגוף, והיה העולם שמם עד שבאו שני המאורות הגדולים לעולם הבעל שם טוב הקדוש ואדמו"ר הרב רבינו אלימלך נשמתם בגנוי מרומים והם פתחו שער לה' צדיקים יבואו בו שלא יהרהר אדם שום ההור תורה עד שיטבול עצמו לקריו, שחכמי הגמרא לא ביטלוהו אלא מפני שאין רוב הציבור יכולין לעמוד בה, אבל אותן האנשים הרוצים להשיג גופי התורה ומצוות צריכין להיות נזהר מאד בטבילה זו: ועוד זאת אנו למידין מסמיכת הכתובים והודעתם לבניך ולבני בניך וסמיך ליה יום אשר עמדת וגו', שזאת גם כן בלתי אפשר ללמוד לתלמידים ולהכניס בלבם יראת ה' אם אינו נזהר בטבילה זו:

מ"ד זוהר ויצא דף קנג: – רחל אולידת תרין צדיקים והכי אתחזי כחל הולדה שני לדיקים וכך ראו לה, דהיא שמשא בין תרי צדיקי יתבא לעלמין (ה"ג אה"ל) כי הרי המלכות הנקראת שמה יושפת בין שני לדיקים לעולם הדיקים ירשו ארץ פי' ב' לדיקים יורשים את המלכות הנקראת ארץ, ואלו הם ב' הדיקים צדיקי לעילא יסוד של ז"א שלמעלה שהוא יוסף, וצדיק לתתא ובנימין הוא לדיק למטה והוא סוד ההוא רוחא דשקן זה ז"א ביסוד למלכות ביחוד הראשון, וזהו ההוא רוח הנפש של המלכות שפיקרה ביסודה ומתפשט בכל גופה, וזה ההוא רוח ההש הממונה על הדיקים שבעולם הזה שיעלו מ"ן ע"י הוראה ועבודה במצות ומעשים טובים, והמלכות מתקשטת על ידי מ"ן אלו, ומעלה אותם לז"א, ולכך כי צדיק לעילא מנייה ג'ג'ן מ"ן עילאין מהיסוד של ז"א שלמעלה, ממנו נמשכים ויורדים המים העליונים למלכות בסוד מ"ד, צדיק לתתא שהוא סוד בנימין שהוא בחי' הרוחא שביסוד דנוקבא, מנייה ג'ב'עא נוקבא מ"א ג'ג'י דכורא בתיאבתא שלים על ידו נזכרת ומעלה הנוקבא מ"ן לז"א בתשוקה שלימה, הרי שיש למלכות צדיק מסטרא דא וצדיק מסטרא דא לדיק מלך מעלה שהוא יוסף בחי' היסוד דז"א ולדיק מלך מטה שהוא בנימין סוד ההוא רוחא, כי כמה דכורא לעילא יתיב בין תרי נוקב' כמו שז"א למעלה וזכר בין שתי נקבות בין בינה למלכות, ר"ל ז"א מהכל מבינה ומשפיע למלכות, הכי נמי נוקבא לתתא יתבא בין תרי צדיקי כמו כן הנוקבא דז"א למטה יושפת בין שני לדיקים שהם סוד יוסף ובנימין, ור"ל שמקבלת מיסוד דז"א את טפות המ"ד ע"י שנימין מעלה את המ"ן של הדיקים שבעולם הזה, ועל דא יוסף ובנימין צדיקין ג'ינהו ועל כן יוסף ובנימין שניהם נקראים לדיקים, יוסף זכה למחוי צדיק לעילא בגין דנטר את קיימא יוסף זכה להיות לדיק למעלה לפי שקמר את אוח בתים קודש ועמד בניסון באשת פוטיפר, כי עי"ז זכה לעלות ביסוד דז"א למעלה מרחל אמו, בנימין איהו צדיק לתתא ובנימין הוא לדיק למטה מהטעם שפירש לקמו, לאתערטא שמשא בין תרי צדיקי כדי שתעטר המלכות שהוא סוד השמטה בין שני לדיקים, והיינו בין יוסף הצדיק ובנימין הצדיק. (ולפי זה פירוש הפסוק, צדיקים ירשו ארץ פי' הצדיק דלעילא יורש את המ"ן שמעלה לו המלכות, וצדיק דלתתא יורש את השפע שמקבלת המלכות). (כ"מ ויל"ג ומ"ט)

^מ זוהרנית בחקפא

^נ אה"א [דף טו:]

מ"ה תורה יב אות א' – וזה ידוע, שאינו נקרא תלמיד חכם אלא על ידי תורה שבעל פה, כי זה שידוע ללמוד חמש אינו נקרא תלמיד חכם, אלא זה שהוא בקי בגמרא ופוסקים, ובשלוש בלא דעת, נקרא לבן, על שם ערמימיות שנבנס בו, ושונא ורודף את הצדיקים, צדיק עליון וצדיק תחתון, כי שכינתא בין תרין צדיקיא יתבא, כמו שכתוב בזה"ר (ויצא קנג, ויהי רמה): צדיקים ירשו ארץ צדיקים תרי משמע: ושני צדיקים אלו הם: זה הצדיק שחידש זאת התורה שבעל פה, זה צדיק עליון; וצדיק תחתון, זה שלומד החידושין; ותורה שבעל פה הינו שכינתא, כמו שכתוב (בפתח אליהו): 'מלכות פה, ותורה שבעל פה קרינן לה'. וכשהשכינה הנקרא תורה שבעל פה באה בתוף תלמיד חכם שד יהודי, זה נקרא גלות השכינה, ואז יש לו פה דלבר על צדיק עתק וכו':

מ"ו בבחי' הכתוב 'תורתך בתוך מעי'. והתורה שחדש צדיק היא חלק נשמתו ממש שמגלה והיא אחדות עמו עד כדי כך שכשרוצה לחזור בו מדבריו עושה תשובה ממש כמבואר בשיחות הר"ן אות טא. וכפירוש רבי מאיר מלובלין על לשון חז"ל הוא היה אומר שאת עצמו היה אומר.

^מ במקפא – (מכות סב ע"ב) בתולד ובתשכ"ס חוקן

^נ מכות דף כב: אמר רבא כמה טפשאי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה דאילו בס"ת כתיב ארבעים ואתו רבנן בצרו חדא:

^מ בדפור' הני בבליא טפשאי (ועיין לעיל תורה ד' אות ו' [דף ג:] גם שם כך הגרסא בדפור' ושם נרשם כתיב לקמן בתורה עה תינא [דף לה].)

יכולים לפרש דברי תורה גם נגד דברים הכתובים בפירוש בתורה, כגון שבתורה כתוב שמי שעובר לאו של תורה ענשו ארבעים מלקות וחכמים למדו בכונת התורה שאסור להוסיף על שלשים ותשע.

אבל כשהצדיק ממתיק דיבורים שלהם, אזי הוא חוזר ועושה מהדיבורים תורה כמובא במ"א (שם בסי' יב אות ד')²¹ שכל הדבורים של הלמדנים החולקים על הצדיקים באים מהתורה שלומדים, שהיא השכינה בנמצאת בגלות אצלם, כי ע"י שלמדו בלא דעת ולא לשם שמים נהפכו אצלם הצרופים לדברי עתק בגאווה ובוז על הצדיקים, והצדיק ע"י שמקבל את הייסורים באהבה מעלה את השכינה לבחי' חיבוק וע"י שמשכיל בחכמתו מאיזה הלכות הם נעשו מעלה את השכינה לבחי' נשיקין וע"י שמהפך בחזרה את החרופים להלכות שמהם נעשו מעלה את השכינה ליחוד קב"ה ושכינתיה ואזי שכינתא בין תרי צדיקים יושבת בין הצדיק שחידש אותה לבין הצדיק שלומד אותה. כך מבואר בתורה יב. ומוסיף כאן רבנו ואזי עושה תורת חסד, היינו ללמד לאחרים, דהיינו שהצדיק התחתון שהוציא את השכינה מהגלות שבפה התלמיד חכם שד יהודי לומד את התורה הזו וגם מלמדה לאחרים כשארז"ל (סוכה מט ע"ב)²² על פסוק במשלי לא [יה] ותורת חסד על לשונה שלמה המלך אמר זאת לרמוז שתורת חסד זה הלומד תורה ע"מ-על מנת ללמדה, כי בוודאי כשעושים תורה מדיבורים אלו של הלמדנים החולקים ומדברים על הצדיק עתק בגאווה ובוז, אזי אפשר לו לצדיק ללמד אחרים עמה, ונמצא שהוא תורת חסד, ובוזה ממתיקם דהיינו ע"י החסד ממתיק את הגבורות, וכנ"ל שהמתקת הגבורות היוצאים בדבור הוא ע"י כל דבור של תורה ודיבורים טובים, אבל כשהגבורות הן קשות מאד, דהיינו ע"י דבורי חרופים ובוז על צדיק גדול, אזי אין להם תיקון רק ע"י שהצדיק חוזר ומהפך אותם בעצמם לדברי תורה ומלמד אותם לאחרים תורת חסד. וכמבואר בתורה יב אות ד' שע"י שהצדיק מקבל את ייסורי החרופים באהבה מעורר בחי' חיבוק, וע"י שמשכיל בחכמתו מאיזה הלכות הן נעשו, מעורר בחי' זיווג נשיקין, וע"י שמהפך הצרופים בחזרה להלכות, וחוזר ולומד אותם, מעלה את השכינה מהגלות. וע"י שמלמד אותה לאחרים ממתיק ע"י תורת חסד את הגבורות :

מה שנמתק הם הדינים שהתגברו ע"י שנפלה השכינה לגלות בפה של חולקים אבל החולקים עצמם בתורה יב משמע שלא הואיל להם, כיון שהם לא רואים כל זאת, אלא רק את השמאל שבתורה ואת השמאל שבצדיק כשמפילים אותו משמים לקצת שמאל כדי להמשיך פרנסה לעולם כמבואר שם. אבל בתורה זו אולי מדובר בצדיקים שרק טעו קצת ועל כן לא הצליחו להמתיק את הדינים, ואולי הם כן חזרו בתשובה ע"י הצדיק,

²¹ בפסוק: שם, ובתפארת – (שם בס' יב)

²² תורה יב אות ד' – ודע, שזה מכון מאת השם יתברך, שהקדוש ברוך הוא מפיל איזה צדיק גדול בפיו של הלמדן; הינו הלמדן דובר רעות על הצדיק, כדי שהצדיק יקח התורה שבעל פה, הינו השכינה, מהגלות שבפה שלמדן, ומעלה אותה לשרשה ממדרגה למדרגה: מתחלה לבחינת חבוק, ואחר כך לבחינת נשוק, ואחר כך לבחינת זיווג. כמו שכתוב (שיר השירים ב): "אני חבצלת השרון" בתחלה היא ירקת חבצלת (עין בזהר ויחי רכא. אמר קז). כמו שאמרנו (מגלה יג): "אסתר ירקרת היתה". וזה בחינת חבוק "וימינו תחבקני" (ח). כי השמחה בא מהלב, כמו שכתוב (תהלים ד): "נתתה שמחה בלבי" והלב הוא בינה (ט). ששם יין המשמח, שהוא עלמא סתימא, בחינת (שם קד): "ויין שמח לבי". והצדיק שנופל לתוך פה הלמדן, שהלמדן דובר עליו עתק, והוא מבין שאלו הדברים שהלמדן דובר עליו הם צרופים מאותיות שבתורה שבעל פה, ומבין מאיזה הלכות נעשו הדבורים אלו, ומקבל אותם בשמחה ובאהבה, כמו שאמרנו חכמינו, זכרונם לברכה (שבת פח): "הנעלבים וכו', שמחים ביסורים ועושים מאהבה". ואהבה, שהצדיק מקבל את החרפה באהבה, זה בחינת חבוק, "וימינו תחבקני"; ועל ידי השמחה ששמח ביסורין והוא מעלה לבחינת "אני חבצלת השרון", לבחינת לב, כמו שכתוב: "נתתה שמחה בלבי"; ואז הוא בבחינת (תהלים ע"ג): "צור לבבי", שבבחינת תורה שבעל פה הנקראת צור, כמוכא בתקונים (תקון כ"א מג): "אלמלא לא היה משה רבנו, עליו השלום, את הצור, לא היו צריכין לטרח כל כך בתורה שבעל פה; וזה בחינת (בראשית י"ד): "ירק את חניכיו", שאברהם הוא בחינת ימין, בחינת חבוק; וירק זה בחינת קו הירק, שנמשך מבינה ומקיף את כל העולם (י). והניכיו זה בחינת חסדים, כמוכא במדרש (בראשית רבה מג). לשון חניכיתו, ששמך אברהם בשמו; הינו שקו הירק מבחינת אני חבצלת, בחינת אסתר ירקתה, זאת עליה יש לשכינה על ידי חבוק ימין: ועקר בנינה על ידי חכמה, שאז ראויה לזיווג, כמו שכתוב (בראשית כ): "וגם אמנה אחותי בת אבי אף לא בת אמי" וכו', ואז: "ותהי לי לאשה", שאז היא ראויה לזיווג (כמוכא בזהר אמר ק: רבי אבא שלח לה לרבי שמעון, אמר: אימתי זיווגא דקטת ישראל במלכא קדישא? שלח לה: וגם אמנה וכו' עין שם). ואיתא בפרוש ספרא דצניעותא, שהנשיקין היא על ידי החכמה, כשנתעוררים השפתים עליונים, שהן נצח הוד עליונים, לבחינת זיווג, לבחינת התדבקות רוחא ברוחא, אזי נתעוררין נצח והוד תחתונים לזיווג, לאתדבקא גופא בגופא: נמצא, כשהצדיק משפיל בחכמתו ויודע מאיזה צרופין של תורה שבעל פה נעשה אלו הצרופין שהלמדן דובר עליו, והצדיק לומד אלו הצרופין ועושה מהם צרופ הלכה שהיה מקדם שנתלקלל בפישו לו זאת החכמה, אזי על ידי החכמה הזאת השכינה היא מבחינות (שיר השירים ב): "שושנת העמקים", מבחינת נשיקין, בחינת "שפתותיו שושנים", בחינת אתדבקות רוחא ברוחא, ואז מתעורר זיווגא דגופא בגופא, שהשכינה בין תרין צדיקיא יתבא, בין צדיק עליון, שהוא התנא שחדש זאת התורה ועכשו משפיע בה, ובין צדיק התחתון, הלומד להתורה ומעלה להשכינה מיין נוקבין כדי שתתדבק. וזה (שיר השירים ה): "שפתותיו שושנים", על ידי בחינת נשיקין, נטפות מור עבר" לשון מעבר לעבר, הינו שנוטף להשכינה ריח טוב משני עברים, מצדיק עליון ומצדיק תחתון, וזה (שם ז): "הודיאם נתנו ריח", ששני הודים, הינו שני הצדיקים, נתנו ריח:

²³ סוכה דף מט: ואמר רבי אלעזר מאי דכתיב פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה וכי יש תורה של חסד ויש תורה שאינה של חסד אלא תורה לשמה זו היא תורה של חסד שלא לשמה זו היא תורה שאינה של חסד איכא דאמרי תורה ללמדה זו היא תורה של חסד שלא ללמדה זו היא תורה שאינה.

וכמבואר בהערה בקיצור ליקוטי מוהר"ן השלם, אבל מאידך כנ"ל אולי כיון שהתחילו לחלוק על הצדיק נפלו להיות כמו הלמדנים שבתורה יב וצ"ע.

עד כאן ביאור חברותא לתורה רז